

Sv. Tomaž Akvinski

TEOLOŠKA SUMA

PRVI DEL

4. VPRAŠANJE

O POPOLNOSTI BOGA

Po obravnavi Božje enovitosti je treba spregovoriti o Božji popolnosti. Ker pa po čemer rečemo, da je nekaj popolno, rečemo tudi, da je dobro, bo treba najprej spregovoriti o Božji popolnosti in nato o njegovi dobroti.

Glede Božje popolnosti se zastavljajo tri vprašanja:

1. ali je Bog popoln;
2. ali je Bog vsepopoln v smislu, da vsebuje popolnosti vseh stvari;
3. ali se sme reči, da so ustvarjena bitja podobna Bogu.

1. ČLEN

Ali je Bog popoln?

(*De ver.*, q. 2, a. 3, ad 13; *S. c. G. lib. I*, cap. 28; *De div. nom.*, cap. 13, lect. 1; op. II *Compend. theol.*, cap. 20.)

ZDI SE, da popolnost ne pripada Bogu, saj:

1. Rečemo, da je nekaj popolno, če je povsem narejeno.¹ Vendar k Bogu ne sodi, da je narejen. Torej ne sodi niti to, da je popoln.

2. Bog je prvo počelo stvari. Toda zdi se, da so počela stvari nepopolna, saj je seme počelo živati in rastlin. Torej je Bog nepopoln.

3. Zgoraj je bilo dokazano (q. 3, a. 4), da je Božje bistvo bit sama. Toda zdi se, da je bit sama najmanj popolna, ker je vsemu skupna in prejema vsa določila.² Torej je Bog nepopoln.

TODA PROTI temu je to, kar je zapisano v Mt 5, 48: »*Bodite popolni, kakor je popoln vaš nebeški Oče*«.

ODGOVARJAM, da antični filozofi (in sicer pitagorejci in Spevzip), kakor pripoveduje Aristotel (*Metaph. XII, 7*)³, niso pripisovali odličnosti in popolnosti prvemu počelu, in sicer zato, ker so ti antični filozofi upoštevali le tvarno počelo. Tvarno počelo pa je najbolj nepopolno, saj zato, ker je tvar kot taka v možnosti, je prvo tvarno počelo najbolj v možnosti in zato najmanj popolno. Bog je prvo počelo, vendar ne tvarno, pač pa tvorno in je zato najbolj popoln. Kakor je namreč tvar kot taka v

¹ Sv. Tomaž ustrezno etimološko izvaja besedo *perfectum* (popolno) iz besede *factum* (narejeno).

² Bit je lastna vsemu, kar kakorkoli že je (vsem bitjem), torej vse zajema, saj izven bitij ni ničesar. V tem smislu vsa določila nekako delijo bitje v rodove in vrste.

³ Bk 1072 b 30.

možnosti, je to, kar je dejavno kot tako, v deju. Zato pa mora biti prvo dejavno počelo najbolj v deju in torej najbolj popolno. V tem smislu pravimo, da je nekaj popolno, kolikor je v deju, popolno je namreč to, čemur nič ne manjka glede na način svoje popolnosti.⁴

GLEDE PRVEGA ugovora je torej treba reči, kakor pravi sv. Gregor Veliki (Mor. V, 36; XXIX, 1)⁵, da »govorimo o Božji veličini z jecljanjem in kakor moremo: strogo vzeto namreč to, kar ni narejeno ne more biti popolno«. Ker pa pri stvareh, ki so narejene, pravimo, da je popolna tista, ki preide iz možnosti v dej, uporabljamo besedo *popolno* tudi v pomenu tega, čemur ne manjka bit v deju, ne glede na to, ali je bilo narejeno ali ne.

GLEDE DRUGEGA ugovora je treba reči, da tvorno počelo, ki je vselej nepopolno, ne more biti po sebi prvo, pač pa mu predhaja drugo, popolno počelo. Čeprav je torej seme počelo živali ali rastline, ki izvira iz semena, mu vendar predhaja žival ali rastlina, iz katere se seme oddvoji. Pred tem, kar je v možnosti mora torej biti nekaj v deju, saj bitje v možnosti ne preide v dej drugače kot po bitju v deju.

GLEDE TRETJEGA ugovora je treba reči, da je bit sama nadvse popolna, saj je v odnosu do vsega ostalega kot dej. Dejanskost ima namreč le to, kar je, torej je bit sama dejanskost vseh stvari in tudi samih likov. Zato ni v odnosu do ostalega kot prejemajoče do prejetega,⁶ pač pa bolj kot prejeto do prejemajočega. Ko namreč izrečem bit človeka ali konja ali česarkoli drugega, je treba samo bit obravnavati kot likovno in prejeto, ne pa kot to, čemur pripada bit.⁷

⁴ Jasno je, da je popolnejše tisto, ki neko možnost udejanja, kot tisto, ki je ne. Nekdo npr., ki ima možnost nekaj spoznati in to tudi spozna, je popolnejši od tistega, ki ima isto možnost, pa je ne udejanji. Zla dejanja so kot udejanjenja neke možnosti dobra (npr. da nekdo zna natančno strelati in to tudi počne), zla in torej nepopolna pa so v tem, da uničujejo (ali zavirajo udejanjenje) možnosti: kot denimo pri umoru, kontracepciji ipd.

⁵ PL 75, 715.

⁶ Prejeto je tu tisto, kar se deleži nečemu, prejemajoče pa to, kar je udeleženo na nečem.

⁷ Gre za odlomek, ki je bistven za t.i. eksistencialni tomizem (prim. É. Gilson, *L'être et l'essence*, Vrin, Pariz 1962, str. 111), o katerem je bil že govor (prim. op. h q. 3, a. 4, c.). Kajetan nas v svojem komentarju v *Editio Leonina* spomni, da je pri tem treba razlikovati bit v deju in bit v možnosti. V tem odgovoru na ugovor upošteva sv. Tomaž le bit v deju (saj je Bog svoja lastna bit, ki je le bit v deju in ne bit nasploh, prim. zg. op. h q. 3, a. 4, c), ne pa biti v možnosti. Če pa bit razumemo v najsplošnejšem smislu (kot je to mišljeno v ugovoru) je treba upoštevati tudi bit v možnosti. Bit v možnosti, ki je lastna bistvu, je, skratka, tudi bit in ne goli nič, kot se zdi, da bi nas rad prepričal eksistencialni tomizem (Prim. É. Gilson, n. d., str. 292; I. Kerže, *Neotomizem in neomodernizem*, IV. del, ScutumFidei). Gilsonovo stališče je podobno Suarezovemu, ki pravi, da »*praeciso esse existentiae, essentiam non esse rem aliquam, sed omnino esse nihil*« (DM XXXI.1.2). Kajetan pa pravi, da: »*esse sit duplex, quidditativum et existentiae actualis*« (In *De ente et ess.*, str. 165). Če ne priznamo možnosti (ali bistvu), da ima svojsko bit, ki se razlikuje od biti v deju, potem bi pomenilo, da možnosti ni in da tudi prehod iz možnosti v dej (tj. sprememba) ni možen. Znašli bi se znova v Parmenidovem panteističnem, negibnem in večnem Bitju. Bistvena ali možnostna bit (*esse quidditativum*), o kateri govori Kajetan je v pravzaprav neprotislovnost bistva, ki mu omogoča, da postane dejansko (prim. o tem tudi M. Liberatore, *Della conoscenza intellettuale*, 2. zv., Civiltà cattolica, Rim 1858, str. 356). Iz rečenega je možno razumeti, zakaj se klasično, kajetanovsko branje sv. Tomaža, ki ga tu obnavljam, diametralno razhaja z gilsonovskim branjem, ki je v Sloveniji bolj poznano (prim. A. Maurer, *Srednjeveška filozofija Zahoda*, Mohorjeva družba, Celje 2001, str. 223, 362).